

Bitlis Mebusu Rifat Bingöl'ün Avukatlık Kanununun 7016 sayılı Kanunla muaddel 4 ncü maddesinin «E» bendinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/150)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine

3499 sayılı Avukatlık Kanununun 4 ncü maddesi (E) bendinin tadili hakkında kanun teklifimi esbabı mucibesiyile ilişik olarak sunuyorum.

Gereğinin ifasını saygılarımla rica ederim.

31 . III . 1958

Bitlis Mebusu
R. Bingöl

GEREKÇE

Avukatlık Kanununun 4 ncü maddesinin tadili hakkındaki 7016 sayılı Kanunla 3499 sayılı esas kanunun 3 ncü maddesi gereğince avukatlıkla içtimaı teviz olunmıyan hizmet, vazife ve mesgalelere ait hükmün istisnasını teşkil eden aynı kanunun 4 ncü maddesinin A, B, C, D ve E bendlerinde tadat olunan vazife ve hizmetlere «İktisadi Devlet Teşekkülleri İdare Meclisi Reis ve âzaları» nın ilâvesi suretiyle istisnayı teşkil eden hizmetler arasında tenazurun temini cihetine gidilmiştir.

Bu suretle aynı mahiyetteki hizmetlere aynı hakların tanınması gibi esaslı ve yerinde bir hareket yapılmış olmasına rağmen istisnaların tadadı bir şekilde tesbit edilmiş olması dolayısıyla tatbikatta yine bâzı tereddütlerin zuhur ettiği görülmüştür.

Evvelece 7016 sayılı Kanundan evvel yalnız Anonim şirket (Merkez Bankası, Emlâk Kredi Bankası gibi) idare meclisi mensuplarının hizmetleri avukatlık ile içtima edebilirken 7016 sayılı Kanunla bu hak İktisadi Devlet Teşekkülleri (Emekli Sandığı, Toprak Mahsulleri Ofisi ve Ziraat Bankası gibi) İdare Meclisi mensuplarına da teşmil edilmek suretiyle aynı mahiyetteki âmme hizmetlerinde istihdam olunan avukatlar arasındaki ikiliğin izalesi istenmiş fakat bu tadil hususi kanunlarla kurulmuş bulunan diğer müesseseleri (İşçi Sigortaları Kurumu, İller Bankası gibi) ihtiva eder mahiyette bulunmadığından bunların idare meclisi mensuplarının hizmetleri diğer emsallerine rağmen avukatlık ile içtima imkânından hariç kalmış ve bu suretle de 7016 sayılı Kanunun gerek esbabı mucibe lâyihasında gerekse Adliye Encümeni mazbatasında arzu olunan ikiliğin izalesi gayesi maalesef temin edilememiştir.

Biz burada; 7016 sayılı Kanun lâyihasının esbabı mucibesinde İktisadi Devlet Teşekkülleri için zikrolunan sebepleri; aynı kelime ve cümlelerle tekrar ederek 7016 sayılı Kanunla istihdaf olunan fakat maalesef temin edilememiş olan ikiliğin izalesi yolunu aramaktayız.

a) Her şeyden evvel mâruz 4 ncü maddede sayılmış bulunan mebusluk, vilâyet ve belediye meclisi âzalığı, üniversite yüksek ve tali mektep profesörlüğü ve muallimlik, İktisadi Devlet Teşekkülleri İdare Meclisi Reis ve âzalıkları gibi âmme hizmetleri ile hususi kanunlarla kurulmuş bulunan İktisadi Devlet Teşekkülü benzerlerinin (İşçi Sigortaları Kurumu, İller Bankası gibi) İdare Meclisi Reis ve âzalığı arasında hiçbir fark yok iken yalnız bu hizmetlerdeki avukatların mesleklerini icradan menedilmelerinde ciddi bir sebep mevcut değildir.

b) İktisadi Devlet Teşekkülleri Kanununda olduğu gibi hususi kanunlarla kurulmuş İktisadi Devlet Teşekküllerine benzer müesseseler kanunlarında da bu teşekküllerin idare meclisi reis ve âzalarının avukatlık yapmalarına mâni bir hüküm mevcut bulunmamaktadır.

c) Hakikatte ve fiilîyatta Devlet sermayesi ile kurulmuş bir anonim ortaklık veya İktisadi Devlet Teşekkülü ile hususi bir kanunla kurulmuş İktisadi Devlet Teşekkülüne benzer bir müessese (İşçi Sigortaları Kurumu, İller Bankası gibi) arasında, hepsi birer âmme müessesesi olmak bakımından, bir fark yok iken anonim ortaklıklar ile İktisadi Devlet Teşekkülleri idare meclisi reis ve âzaları avukatlıklarını icra edebildikleri halde hususi kanunlarda kurulmuş müesseseler idare meclisi reis ve âzalarının avukatlık yapamamaları meselâ Emlâk Kredi Bankası veya Toprak Mahsulleri Ofisi veya Ziraat Bankası İdare Meclisinde âza bulunan bir avukatın avukatlık yapabildiği halde İller Bankasında bulunmanın yapamaması aynı menşeden gelen ve aynı mesleke sâlik bulunan ve hattâ aynı işi gören kimselerin bir kısmının avukatlık yapabilmesi bir kısmının yapamaması gibi farklı ve gayriadilâne bir durum yaratmaktadır.

Buraya kadar 7016 sayı ile kanuniyet kesbeden lâyihamın esbabı mucibesinden yaptığımız nakilden sonra lâyihayı müzakere ve kabul eden Adliye Encümeninin 8. VI. 1957 gün ve 60 sayılı mazbatasından istifade ile teklifimizi nihayetlendiriyoruz.

Emlâk Kredi Bankası, Ziraat Bankası ve mümasili teşekküllerin idare meclislerinde vazife deruhde eden avukatlar mesleklerini de icraya tamamiyle serbest buldukları halde İşçi Sigortaları Kurumu, İller Bankası gibi müesseselerin idare meclislerinde vazife alan avukatlar bu serbestiden mahrum kalmış bulunmaktadır. Buna mukabil bu müesseselerdeki sair serbest meslek erbabı deruhde eyledikleri vazifeler dışında kendi mesleklerini de idamede tamamiyle muhayyer bulunmaktadır.

Sırf arada husule gelen ikiliği ve müsavatsızlığı izale yönünden ve kendi teşkilât kanunlarında da bir mâni mülâhaza edilmeyen bu takyidin tashihî gerektiği kanaatıyla teklifimizi arz ediyoruz.

Bitlis Mebusu
R. Bingöl

Adliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye Encümeni

Esas No. 2/150

Karar No. 14

20 . XII . 1958

Yüksek Reisliğe

3499 sayılı Avukatlık Kanununun 7016 sayılı Kanunla muaddel 4 ncü maddesinin «E» bendine bir fıkra ilâvesine dair olup Bitlis Mebusu Rifat Bingöl tarafından verilen Kanun teklifi hakkında Adliye Vekâleti mümessili hazır bulunduğu halde yapılan tetkikat neticesinde aşağıdaki karar ittifaqla ittihaz edilmiştir:

1. Avukatlık Kanununun hini tedvininde 3 ncü madde ile maaş, ücret veya aidat mukabilinde görülen hiçbir hizmet ve vazife, iş ajanlığı, tüccarlık veya meslekin vakar ve haysiyetiyle telifi mümkün olmayın her türlü meşgale-

nin Avukatlık ile içtima edemeyeceği hakkında hüküm vaz'olunmuş ve 4 ncü maddesinin (A, B, C, D ve E) bendlerinde ise memnuiyet hükümlerinden istisna edilenler tâdadi surette tasrih kılınmıştır. Bu istisnalardan bir kısmının tesbit eden «E» bendi:

Anonim ve kooperatif şirketleri idare meclisi âzaları, murakıpları ve hayır ve ilim müesseseleri reis ve âzaları diye muayyen ve mahdut bir zümreye hak tanımış bulunmaktadır.

2. Halbuki, İktisadi Devlet Teşekküllerine ait bulunan 3460 sayılı Kanun hükümlerine müs-

teniden kurulan müesseseler mensubininin durumları mezkûr kanunun 45 nci maddesinin 2 nci fıkrasında beyan olunduğu veçhile bunlardan idare meclisi reis ve âzaları, sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmiş veya sermayesine Devletçe iştirak edilmiş bütün teşekkül ve müesseselerde veya mümassili serbest teşekküllerin hiçbirinde vazife almaları ve idare meclisinde buldukları teşekküllerin iştigal ettiği maddelerin imalât ve ticareti ile memnu bulunmuşlardır, ki yukarıda zikredilen memnuiyet sebepleri dışında kalan sair mevzular ile tevaggul etmelerine cevaz verilmiş, yani bu müesseselerin müntesipleri kanunun nehyi haricinde bırakılmıştır. Buna rağmen, Avukatlık Kanununun bahis mevzuu 4 ncu maddesinin (E) bendi ile gayet mahdudolarak hüküm sevik edilmesi sebebiyle bu müesseseler mensubu arasında bulunan avukatlar, 3460 sayılı Kanunda mâni bir hüküm olmadığı halde meslekî faaliyetleri tahdit ve bu haklarından mahrum bırakılmış olduklarından, hâsıl olan adaletsizliğin izalesi cihetine gidilerek evvelce hazırlanan lâyiha 7016 sayılı kanunîyet iktisabetmiş ve bu suretle mezkûr (E) bendine (İktisadi Devlet Teşekkülleri) ibaresi eklenmiş ve âzalar ile birlikte reisler için de aynı salâhiyet kabul edilmiştir.

Fakat; işbu tadil ve tevsiin de tatbikat neticesinde maksadı temin edemediği anlaşılmıştır. Nitekim; yapılan hüküm tevsiinde 3460 sayılı Kanunun şümulüne giren bütün teşekküllerin idare meclisi âzalarına kabul olunan meslekî faaliyet mevzuu, bu bapta metnin ilk tedvininde olduğu gibi hasran tahrir kılınmasından dolayı sermayesi Devlete veya diğer âmme hükmi şahıslarına ait ve kuruluş kanunlarına göre hususi hukuk hükümlerine tâbi bulunan ve bu müesseselerin idare heyetlerinde vazife alan avukatların aynı haktan mahrum kalmalarını intacetmiştir.

Esasen İktisadi Devlet Teşekkülleri ile sermayesi Devlete veya diğer âmme hükmi şahıslarına ait müessese mensupları arasında her hangi bir tefrik yapılmaması icabettiğinden; sermayesi Devlete veya diğer âmme hükmi şahıslarına aid olup da hususi hukuk hükümlerine göre idare olunan müesseselerin idare meclisi reis, âza ve murakiplerinin de avukatlık yapmalarında mahzur bulunmadığı neticesine varılmıştır.

Yukarıda izah olunan sebeplerden dolayı teklif esas itibariyle kabule şayan görülmüştür. Ancak; teklif olunan metindeki; (Hususi kanunlar ile kurulmuş aynı mahiyetteki benzeri banka ve teşekküllerin) ibaresi, istihdaf olunan maksadı vazih surette ifade etmediğinden bunun yerine; (Hususi hukuk hükümlerine tâbi ve sermayesi Devlete veya diğer âmme hükmi şahıslarına ait bulunan) ibaresi mezkûr (E) bendinin 1 nci ve 2 nci fıkralarına murakipler de dâhil edilerek.

Kanun teklifi yalnız (E) bendine hüküm ilâvesini mutazammın ise de her hangi bir karışıklığa mahal kalmamasını teminen bu madde yeniden tanzim ve tahrir kılınmıştır.

Umumi Heyetin tasviplerine arz edilmek üzere Riyaset Makamına sunulur.

Adliye Encümeni Reisi

Aydm

C. Ülkü

M. Muharriri

Balikesir

V. Asena

Kâtip

Manisa

Â. Akın

Gazianteb

A. Şahin

Nevşehir

H. H. Ülkün

Siird

F. Şendur

Denizli

İ. Hadımlıoğlu

İzmir

E. Kavur

Ordu

Z. Kumrulu

Uşak

A. R. Akbıykoğlu

Erzincan

Â. Sağroğlu

Mardin

M. A. Arkan

Sakarya

N. Kirişcioğlu

Yozgad

M. Ataman

**BİTLİS MEBUSU RİFAT BİNGÖL'ÜN
TEKLİFİ**

Avukatlık Kanununun 4 ncü maddesi (E) bendinin tadili hakkında kanun teklifi

MADDE 1. — 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 7016 sayılı Kanunla tadil edilmiş olan 4 ncü maddesinin E bendi aşağıda yazılı olduğu şekilde değiştirilmiştir :

MADDE 4. — E) Anonim ve kooperatif şirketleri ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ile hususi kanunlarla kurulmuş aynı mahiyetteki benzeri banka ve teşekküllerin idare meclisi reis ve âzaları, murakipleri ve hayır ve ilim müesseseleri idare meclisi reis ve âzaları,

Üçüncü madde hükmünden müstesnadır.

Şu kadar ki, bunlardan mebuslar hazinenin, belediye ve hususi idarelerin, vilâyet ve belediyelerin idare ve mürakabesi altında bulunan daire ve müesseselerin ve sermayesinin yarıdan fazlası Devlete ait şirket ve müesseselerin, vilâyet ve belediye meclisi âzaları mensub oldukları hükmi şahısların aleyhindeki dâva ve işleri kabul ve takipten memnurdurlar.

Bu memnuiyet avukatların şeriklerine de şâmilirdir.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden mesriyete girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini icraya Adliye Vekili memurdur.

ADLIYE ENCÜMENİNİN TADILI

Avukatlık Kanununun 4 ncü maddesinin tadili hakkında Kanun

MADDE 1. — 3499 sayılı Avukatlık Kanununun 7016 sayılı Kanunla muaddel 4 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

MADDE 4. — A) Mebuslar, vilâyet ve belediye meclis âzaları,

B) Üniversite, yüksek tâli mektep profesör muallim, doçent ve asistanları

C) Hususi müessese ve şahısların müşavir ve avukatları,

D) Hakemlik, tasfiye memurluğu, kaza mercilerinin veya adli bir dairenin verdiği her hangi bir vazife ve hizmet

E) Anonim, kooperatif şirketleri, İktisadi Devlet Teşekkülleri ile hususi hukuk hükümlerine tâbi ve sermayesi Devlete veya diğer âmme hükmi şahıslarına ait bulunan teşekküllerin ve hayır ve ilim müesseselerinin idare meclisi reis âza ve murakipleri,

3 ncü madde hükmünden müstesnadır.

Şu kadar ki, bunlardan mebuslar ile, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve hususi hukuk hükümlerine tâbi ve sermayesi Devlete veya diğer âmme hükmi şahıslarına ait bulunan teşekküllerin idare meclisi reis, ve âza ve murakipleri Hazinenin, belediye ve hususi idarelerin, vilâyet ve belediyelerin idare ve mürakabesi altında bulunan daire ve müesseselerin ve sermayesinin yarıdan fazlası Devlete ait şirket ve müesseselerin vilâyet ve belediye meclisi âzaları da mensub oldukları hükmi şahısların aleyhindeki dâva ve işleri kabul ve takipten memnurdurlar.

Bu memnuiyet avukatların şeriklerine de şâmilirdir.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinde mesriyete girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini icraya Adliye Vekili memurdur.